

7 DEĞİŞİMLER VE ALIŞVERİŞLER

1. Antropolojide, bazı basit toplumlardaki gözlemlerimizi kendi toplumumuza uygulayarak, hayatın gençeklerini belki daha iyi anlamaya başlarız
 - a. Kendi toplumumuzda sıradan saydığımız bazı şeyler son zamanlarda ortaya çıkan yeniliklerdir.
 - i. Sosyal güvenlik
 - ii. Şirketler, holdingle
 - iii. Para
 - b. Yukarda adı geçen yeniliklere sahip olmayan toplumlarda bu kurumların işlevleri nasıl yerine getiriliyor?
 - i. Bir olasılık, bireyler kendilerine yeterlidir, paylaşmaya ve ticarete gerek duymazlar
 - ii. Fakat, ne kadar? Yanıt ve yeterli olsalar da kimse bütün bu işleri kendi başına yapamaz
2. Türkçe’de “berder, değış–tokuş veya takas” dediğimiz **“Barter” sistemi farklı bir çözüm olabilir** – Barter’in para ve pazar ekonomisinden önce varolduğı anlaşılmıştır
 - a. Barter’de para yoktur
 - b. Fakat eşdeğerler vardır mesela bir merkebe 300 mısır koçanı vb gibi.
 - c. Bu sestemde herkes mümkün olan en uygun değışimi dener
 - d. Kendi halkıyla olduğı kadar yabancılarla da değışim yapılabilir
 - e. Bartere benzeyen bir “sessiz ticaret” vardır
 - i. Pazarlıkta çatşmak istemediğiniz biriyle barter yapmak istiersenz, değıştirmek istediğiniz ürünü önceden kararlaştırılmış bir yere bırakırsınız ve ertesi gün gelep bakarsınız birisi sizinkini alıp karşılığında başka bir şey bırakmış olabilir
 - f. Fakat Barter bu süreci yeterince açıklamaz

3. Yeni bir yaklaşım : Marcel Mauss'un "*Hediye*" adlı küçük denemesi

- a. 1920'lerde Mauss kendilerine sosyolog diyen fakat farklı kültürleri inceleyen bir grubun üyesiydi
- b. Mauss, ünlü Emile Durkheim'ın meskaşığıdı
- c. Yeryüzünde yapılmakta olan alan araştırmalarını okur ve üzerinde düşünürdü
- d. Çelişki: Mauss, savruk ve dağınık bir araştırmacıydı, doğru dürüst referans vermez, bazı verileri okuyamazdı. Ama değişim ve alışverişler üzerinde dinleyenlerin dikkatini çeken ilginç fikirleri vardı
- e. Mauss, basit toplumlardaki alışverişlerin Pazar yerinde değil hediyelerle yapıldığını farkettil. Ancak bu düzen bizim hediyelerimize pek benzemiyordu. Bizim bazı varsayımlarımız yanlışlı.
- f. Araştıranlar Mauss'un "hediye" denemesi üzerinde düşündükçe, farklı toplumlarda farklı biçimlerini buldular.
 - i. İnsan toplumlarının temel özelliklerinden birinin değişim ve değişimin beşeri bir örgütlenme biçimi olduğunu gördüler.
 - ii. Eğer bize en yakın primat akrabalarımıza bakarsanız, çok özel ana-çocuk ilişkisi dışında değişim olmadığı görülür. Herkes kendisi içindir.
 1. Bir grup içinde toplu yaşamının avantajları yok değildir. Fakat birbirinden bağımsız beslenirler.
 - iii. Buna karşılık, insan toplumlarında değişim çok önemlidir belki de tam insan olmanın, evrimin yolu değişimdir.

4. Değişim Örnekleri: Panamalı Kuna'lar

a. Yerli halk, Prof Howe'u bir şeyler yemek içmek için evlerine davet ettirler. Çünkü para ödeyerek yemek yemenin ahlaki olmadığını düşünürlerdi.

- i. Kunalar karşılığında bir şay beklemeden sokaktan geçen birini eve davet edip beslemekten gurur duyarlardı.
- ii. Fakat şimdi şehirlerde yaşıyor ve restoranlarda yemek yemekten rahatsızlık duyuyorlar.

b . Erkek avladığı balıkları eve getirir ve karısına verir. Karısı balıkların yaklaşık dörtte birini kendi ailesine ayırır, çoğunu akrabalarına dağıtır.

c. Eğer ailenin muz bahçesi yeterince mayve vermiyorsa, kişi komşusunun bahçesinden muz toplamak için izin alabilir

d.. Başka bir köyün Muhtarı gelip toplantı odasında köylülere şarkı söylersse, köyün liderleri konuk muhtara 200 balık hediye verirler

- i. Yeni bir bey / lider geldiğinde ona dam -örtün saz yaprağı hediye ederler

e. Aynı yıl içinde aynı yörede yaşayan konuklar geldiğinde, kabilenin yoksul kişileri olduğunu düşünerek onlara yiyecek, battaniye, silahları için fişek gibi türlü hediyeler verirler.

5. Paylaşmanın ve Değişimin Maddi Yararları

- a. Avcılık, paylaşmayı teşvik eder, özendirir. Avınızı bir defada yiyip bitiremezseniz bozulur; öyleyse fazlasını kokmadan önce paylaşmak doğru bir karardır.
- b. İnsan ilişkilerinin gelişmesinde fazlaları koyacak kapkacak, yapraklar, postlar, örülmüş küfeler ve sepetler çok iş görürler
 - i. İlerde paylaşmak üzere topladıklarınızı saklamaya yarar
 - ii. Bu gelenek pek çok bağlamda gözlemlenir
 1. Sosyal yardım alanlardan çekleri geldiğinde yardımı paylaşanların, ortalama olarak

paylaşmayanlardan daha iyi durumda olduğu
anlaşılmıştır.(Bir araştırmada)

2. Yatak yorgan, televizyon ve koltuk takımı gibi
orta sınıf halkın asla ödünç vermediği eşyayı
paylaştığı görülür

6. **Eşyaların Değeri** Değişimin gerçek yararı (değeri), maddi değil
sosyaldır.

- a. Değişimin sosyal etkileri ve anlamı ile ilgilenmeliyiz.
- b. Batı kültüründe hediyein maddi değeri (fiyatı) önemlidir.
- c. Mauss, Malinowski'nin Trobriad çalışmasından örnekler
vermiştir.
 - i. Trobriand Adalıları, bir dizi ada arasında "Kulu
Halkası" adını verdikleri değişim (alışveriş) seferleri
yaparlar
 - ii. Adalılar Okyanısta yüzlerce millik halkalar yaparlar
bir hediye vermek için. Bir yönde bilezik, öteki
yönde iderken kolyeler verilir. Bunlar o kadar
değerli hediyelerdir ki halk adlarını bilir. Alış veriş
kimseyi zengin etmez çünkü herkesin verdiği bir
süre sora geri gelir. Bazen düşmanlara bile hediye
verilir
 - iii. Malinowski halkın bu bilecik ve kolye hediyelerinin
aynı olduğunu farketmediğini söyler ama halkın bu
gerçeği çok iyi bildiği anlaşılmıştır.
- d. Biz hediye vermenin *gönüllü* olduğunu düşünürüz
- e. Mauss hediye verip almanın *zorunlu* olduğunu söyler
 - i. Mauss bu töreyi abarttı. Kişisel tercih ve kararlara
yer vardır.
 - ii. Hiç vermemek ya da az vermek mümkündür.
 - iii. Mauss bizim gönüllü alışveriş görüşümüze karşı
çıktı.

- f. Pazar alışverişleri maddi geliri arttırmak imkanı verdiği için daha karlıdır.
- g. Biz hediye geleneğini daha manevi buluyoruz fakat bu bizi halkın bu geleneğini nasıl değerlendirdiği konusunda uyarıyor

7.Ssyal İlişkilerin Değişimle Tanımlanması

- a. Çoğu toplumlar ticareti konuşur ve sosyal ilişkilerin niteliğinin gelişmesi için isteklerini şöyle dile getirirler
 - i. Malı al incele, beğenmezsen haftaya geri getir
 - ii. Acele etme ne zaman getirsen geri alırım
 - ii. Üzülme , istersen aldığın senin olabilir
- b. Hediye vererek, cömertliği ve ilişkilerimizi geliştirir
- c. Kuna halkı herkesi beslediği halde, komşularına daha az verenlere dikkat ederler. Yoksul yeğenler köydeki akrabalarını ana vatan kıyılara göre daha bol olduğu için kendi topraklarında avlanmaya davet ederler
- d. Hediye vermek karşıtlık ve gerilmelere yol açabilir
- e. Hediye vermek, karmaşık ve duygusal bir süreçtir
 - i. “Günlerimizi Say” araştırmasında, incelenen yaşlılar kimseye bağımlı (borçlu) kalmamak için hediye almak istemezler.
- f. Yalnız belli kişilerin verdiği hediyeleri seçerek kabul ederiz
- g. Mauuss, İnsanların hediyeleri neden almadığını, alıp kaçmadığını ve aldığı hediye için neden geri verdiğini de inceledi
 - i. Yeni Zelandalı Maori’leri örnek göstererek,”
“Hediyelerin “*hau*” adlı bir ruhu olduğunu, eğer karşılığında hediye vermezseniz “*hau*”ya saygısızlık etmiş olursunuz” diyen Mauss yanıliyordu. Oysa Maori’ler “*hau*” yu böyle anlamıyordu.

- ii. Bu çelişki toplumların hediyeı nasıl yorumladığı konusunda bizleri uyarıyor.
- h. Yanıt net ve aşıkardır. Veriyorsunuz çünkü vermek sistemin, düzenin gereğidir. Eğer aldığınızın karşılığını vermezseniz, oyunun / toplumun dışında kalırsınız.
 - i. Maddi bir şeye karşılık maddi olmayan (manevi) bir şey, sosyal ilişkiler böyle kurulur
 - ii. Çoğu kültürlerde , kişiler hediye vererek başkan / bey, yönetici olur
 - iii. Aldıklarınızı saklar karşılığını vermezseniz sosyal ilişkilerinizi yıkarırsınız.
- i. Hediye alışverişlerinde, sonuç karşılıklı bir eşitliktir. Tek yanlı alış sümürüdür
- j. Bazen hediye maddi olmayabilir.
 - i. Washington DC'de (siyasette) ekseriya, bilgi, birisiyle tanıştırılmak, takdim ve iyilik alışverişı yapılır

8. Potlaç: Vermekle kazanılan statü örneęi (Mauss' un önerdięi)

- a. Potlaç, Kuzey Amerika'nın Kuzey- Batı sahilinde yaşıyan yerlilerde rastlanan bir verme töresidir
 - i. Başkanlar (varlıklılar) bir yarışma havasında pek çok şey verirler: otomobil, bakır levhalar (!), battaniye gibi.
 - ii. Bazen bunları yakarlar bile
 - iii. İzleyiciler, yabancılar bu yarışı hayranlıkla takip eder
 - iv. Kanada Hükümeti üç-beş kişiyi toplamak için yapılan Potlaç'ı (israfı) yasaklamıştır
 - v. Mauss ve diğerleri de bu töreyi anlamsız ve vahşice bulmuştır

- vi. Ancak devlet-öncesi pek çok geleneksel toplumda başkanlık ve yöneticilik (*karizma*) vermeye dayanır
 - b. Çoğu toplumlarda “büyük-güçlü insanlar” vardır
 - i. Bunlar yerlerini güçlerini veraset yoluyla alarak değil
 - ii. Toplumun üyelerini bol bol hediyelerle kendilerine bağlayarak elde ederler ve korurlar
 - iii. Böylece hediye vermek, bir büyüklük yarışması olur
- Kim çok verirse büyük odur.